

L'INTERÈS PER ALLÒ QUE ENS RESULTA MÉS PROPER

DD.AA.: **Quaderns de Palafrugell**,
Ajuntament de Palafrugell-Diputació de Girona, Palafrugell, 1993-1999.

J. BUSQUETS; J. MELERO: **L'ensenyament a Palafrugell**, 1993, 151 pp.

X. FEBRÉS: **Grans hores de la Costa Brava. Les finques d'Aiguablava, Cap Roig i Mas Juny**, 1994, 124 pp.

E. BAGUÉ I VILÀ: **El Palafrugell popular. Tavernes, cafès, fondes, hostals, casinos, colles i cinemes**, 1995, 125 pp.

A. UNLAND: **Llafranc. Entre la tradició i la modernitat**, 1996, 144 pp.

D. GRAU I FERRANDO: **Els artesans de la imatge. Fotografia i cinema amateur a Palafrugell (1860-1985)**, 1997, 124 pp.

J. NOGUER; A. ALCOBERRO: **Pirates, corsaris i torres de moros**, 1998, 137 pp.

X. XARGAI I OLIVA: **Escriptors a Palafrugell o ruta planera per les seves vides, obres i miracles, de 1880 a 1936**, 1999, 172 pp.

S. MASSAGUER: **20 anys de democràcia a Can Bech. Crònica política de Palafrugell (1979-99)**, 1999, 164 pp.

L'eclosió de la historiografia local és un fenomen constatat d'ençà de la recuperació al nostre país de les institucions de democràcia formal. La iniciativa que tenim a les mans, els *Quaderns de Palafrugell*, és un excel·lent testimoni d'aquest esclat de l'interès viscut a molts indrets de Catalunya per la recuperació del passat, de la memòria social i col·lectiva, d'aquella realitat, en definitiva, que resulta més propera i immediata. Arreu del país i per motivacions d'ordre ben divers, han proliferat les publicacions de petites i grans històries locals com ho ha fet, també, fruit d'aquest mateix fenomen, la publicació de memòries i reculls més o menys autobiogràfics de tota mena de personatges, els uns, públics i els altres, fins aleshores desconeguts. I és que, a les portes del nou mil·lenni les ciències socials semblen tornar a interessar-se per les persones i per allò que els resulta més proper. Tant en el cas dels historiadors

locals com en el dels memorialistes, però, en intentar posar ordre als records i experiències viscudes de forma col·lectiva o individual, els dubtes no triguen a sorgir, afloren indefugiblement sentiments de nostàlgia i tics mitificadors, silencis i oblit, unes vegades voluntaris i d'altres traïdorament inconscients. Com en les persones que afronten la (re)creació autobiogràfica, els qui assagen l'intent d'escriure la pròpia història local, especialment si es proposen d'escriure història del temps present, han de conivir i tal volta combatre, de ben segur, amb la imatge que de si mateixos s'han creat els seus coetanis, i que respon, no poques vegades, tant o més que a allò que van ser, a tot allò que haurien volgut ser i, sobretot, a tot allò que projecten de cara a l'esdevenidor. Dit en paraules de Jacques Le Goff, «la memòria no busca salvar el passat més que per servir el present i el futur».

Aquest és l'esperit, sens dubte, que es respira en alguns dels d'altra banda exquisits volums que aquí volem comentar. Llibres com el de Xavier Febrés sobre les finques d'Aiguablava, el Cap Roig i els Woevodski, i el mític Mas Juny de Josep M. Sert, o com el d'Annie Unland sobre Llafranc, recreen i contribueixen selectivament a preservar aquells llocs comuns (espais físics, però també personatges i ambients més o menys idealitzats) de la memòria social palafrugellenca – catalana? – que, d'altra banda, són els que més han contribuït al reforçament d'un projecte turístic singularitzat, ben actual i que reivindica com un dels seus principals atractius la capacitat esgrimida a l'hora d'harmonitzar tradició i modernitat. O el que és el mateix, desenvolupament econòmic, turístic i urbanístic, amb una no menys sincera sensibilitat conservacionista, capaç d'ofereix una proposta turística «ben diferent d'aquestes metròpolis del turisme, les particularitats i l'encís de la qual han estat percebudes per escriptors, pintors i fins per cineastes», (Unland, A.).

Aquesta és, em sembla, la idea força que recorre, amb vocació de fil conductor i de forma més o menys conscient i intermitent, la majoria de volums que conformen la col·lecció. En general, tots els textos exhibeixen una marcada sensibilitat per la recuperació del patrimoni històric, cultural, arquitectònic i paisatgístic de la regió, un

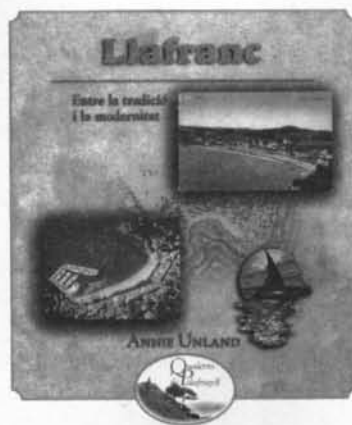
llegat que no es cansen de recordar «que tenim el deure de conèixer i preservar». (Noguer, J.; Alcoberro, A.). Xavier Febrés, com dèiem fa un moment, parla dels orígens de la configuració de la Costa Brava entesa com a tal, com a espai d'estiueig arran de mar on poder gaudir d'uns banyos i d'un clima sanitos; uns espais i costums que justament fins a la (re)descoberta per part de la burgesia benestant, els anys vint, havien estat considerats insalubres, abonats a perills de tota mena i reservats als pescadors que s'hi havien de guanyar la vida rudament. Enric Bagué, probablement per disculpar o compensar el regust elitista que podria desprendre's de parlar, com fa Febrés, de «la Costa Brava de la Lliga», ens parlarà del Palafrugell popular, passant revista a l'evolució de les tavernes i els cafès, de les fondes i els hostals, dels casinos i les colles, vistos com a espais de trobada i diversió i, en definitiva, de socialització. Jaume Noguer i Agustí Alcoberro reconstrueixen la història de l'amenaça corsària i pirata al nostre litoral, que va ser particularment intensa en el decurs dels segles XIV al XVIII i, especialment, els esforços de la gent d'aleshores per construir un sistema defensiu, les torres de guaita i de defensa. Xavier Xargai i Dolors Grau aporten el seu granet de sorra a la recuperació del patrimoni cultural: l'un passant revista a l'ambient cultural que es respirava en el Palafrugell del primer quart de segle, i l'altra amb una encisadora història de l'evolució de la fotografia a Palafrugell, des dels orígens en els anys seixanta del segle passat, quan «fer-se una fotografia era un acte heroic», fins als nostres dies.

Pocs exemples com els que ofereix Dolors Grau en parlar de la trajectòria dels fotògrafs de Palafrugell durant la postguerra; o el que planteja Enric Bagué en fer-ho del casino Centre Fraternal o dels vells cinemes palafrugellencs o, per posar només un tercer exemple, el que ofereix el periodista i escriptor Santi Massaguer en repassar les grandeses i misèries dels darrers vint anys de democràcia a Palafrugell, mostren tan nitidament la utilitat i l'interès que pot tenir la història local ben feta. I és que difícilment es pot pintar millor un quadre de l'Espanya miserable dels quaranta i cinquanta que el que ens ofereix Dolors Grau quan descriu l'activitat ciclòpia que havien de fer els fotògrafs ambulants d'aquells

anys per guanyar-se la vida: enganxar-se a la bicicleta i córrer amb l'instrumental de l'ofici cap als mercats de la comarca per trobar algun pagès necessitat d'alguna fotocarnet per a tal o qual tràmit administratiu; o posar-se a treballar de nits, ells i tota la família disponible, per aconseguir estirar alguns diners de la butxaca dels primers turistes, a través de l'edició domèstica d'aquelles entranyables postals de la Costa Brava en blanc i negre, esmaltades i amb dents de serra, que tots hem vist córrer pels calaixos de casa. Igualment, quan Enric Bagué ens explica, amb detall, la vida i l'activitat del Centre Fraternal o l'evolució de les fondes, l'interès de la narració transcendeix l'àmbit merament local i esdevé potencial model extrapolable a moltes realitats similars. Parlar de la popular Fonda Estrella o de l'Hotel Orient dista poc, en aquest sentit, del que suposaria fer-ho de l'Hotel París, a Figueres, o de la Fonda Europa, a Granollers, per posar només alguns exemples. De la mateixa manera, quan Massaguer repassa en clau periodística el seguit d'esdeveniments que han marcat l'evolució política de Palafrugell durant els darrers vint anys, descomptades les anècdotes i el seguit d'«excentricitats» que més d'un desafortunat autor ha atribuït a «*la indolència oriental, extremismo y anarquía ampurdaneses*» combinades amb l'acció desballestadora de la tramuntana, ben mirat, comptat i recomptat, les similituds entre la inexperiència de govern dels primers ajuntaments democràtics de Palafrugell, la inestabilitat política viscuda durant els primers anys, les dimissions de regidors, les polèmiques pels augments de contribucions, o per la redacció de plans estratègics, són trifulques gens originals i, doncs, del tot equiparables i contrastables amb l'experiència viscuda en molts altres indrets.

A més, com mostren en reiterades ocasions els volums que tenim a les mans, la bona història local aconsegueix combinar harmoniosament el rigor i la tendresa, el treball analític positivista amb la recreació, gairebé literària, dels llocs de memòria social i col·lectiva. Joan Busquets i Josep Molero, per exemple, acomiaden el seu treball sobre l'ensenyament a Palafrugell confessant que l'obra que presenten ha «servit per revifar el caliu de temps passats [...] és record d'antics mestres i pissarres, vells pupitres i tarimes, cançons de patí i remor infantil; essència d'escola tot plegat» (Busquets, J.; Molero, J.). És el mateix que planteja Enric Bagué, en par-

lar-nos de les primeres passes del cinema a Palafrugell. Darrere el relat de les primeres projeccions que, de forma esporàdica, aterren a la vila i que, al compàs de l'acompanyament d'un pianista situat sota la pantalla, oferiren les primeres imatges de senzills combats de boxa, balls o pantomimes, trobem molt més que la descripció del progrés científic d'un avenç tecnològic. Amb la seva recreació, tal i com aconseguiria Guiseppe Tornatore amb *Cinema Paradiso*, l'autor recupera i copsa l'ambient de tota una època i d'una generació, que ni molt menys pot restringir-se a l'àmbit estrictament local.

Dit això, no és menys cert que, com no podria ser d'altra manera tractant-se d'una col·lecció que és el fruit de la suma d'aportacions diverses i que ha estat impulsada, a més, per estudiosos de disciplines acadèmiques no sempre coincidents (historiadors, arquitectes, periodistes, filòlegs i escriptors), l'estil i encara menys els temes tractats, en general, malgrat la coincidència argumental d'algunes tesis de fons que ja hem assenyalat, no responen a inquietuds ni paràmetres similars. L'ordre mateix en què, des de 1993 i fins avui, han anat apareixent els diversos volums, explícita en certa manera aquest aparent eclecticisme formal i d'interessos. El lector merament encuriós per conèixer els fets més anecdòtics (i sovint escandalosos) de la vida social empordanesa, per conèixer de prop la trajectòria del durant molts anys bigotut i sempre polèmic Reguant, o de l'alcalde i expresident de la Diputació de Girona, el convergent i expallaquista Frederic Suñer; o l'interessat a aproximar-se, com a plàcida lectura de vacances, al coneixement de la regió on estueja, potser s'espantarà si comença amb el treball de Joan Busquets i Josep Molero sobre l'ensenyament a Palafrugell, un vo-

lum que justament obre la col·lecció i que repassa, amb gran acumulació de dades i noms, l'evolució de l'educació reglada a la vila, des de l'Antic Règim fins als nostres dies.

Tanmateix, crec que no resulta temerari aventurar que seran pocs els lectors als quals algun dels llibres de la col·lecció els pugui acabar caient de les mans. Els textos són ben escrits, planers i encisadors, fets des del rigor però des de l'autoexigència—ben poc corrent entre els historiadors—de fer-se aprehensibles per a tots els públics. Tots els volums parafrasegen i s'inspiren sovint en el mestratge de Pla i es complementen a bastament amb un ampli ventall de documentació gràfica, en forma de fotografies, quadres i annexos. Aconsegueixen, a més, allò que resulta tan difícil: convidar a ampliar els coneixements sobre els temes i/o personatges rescatats de l'oblit.

En definitiva, una col·lecció per tot el que hem dit molt notòria, que mereix la felicitació als autors per l'aportació, i especialment el reconeixement a l'Ajuntament de Palafrugell i a la Diputació de Girona, per l'encert d'haver contribuït a finançar-la. Els Quaderns de Palafrugell, lluny d'interessar únicament els palafrugellencs, o els empordanesos, resultaran summament suggestius per conèixer, des de l'exemple concret que aporten, els canvis i transformacions en els modes de vida de la gent, la descoberta del mar com a espai de lleure o dels cafès, casinos i tavernes com a nuclis de socialització. Ho resultaran, també, per tot el que representen de recuperació de llocs comuns de la memòria col·lectiva, així com, evidentment, per la complicitat que trobaran en tots aquells que viuen o han viscut a l'Empordà, per aquells que han passejat per les platges de Llafranc, o que han gaudit de les nits d'estiu i de jazz a Cap Roig, de les havaneres a Port Bo o de les excursions a Sant Sebastià.

Santi Vila